

आश्रमशाळा व एकलव्य निवासी शाळेतील
शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी करावयाच्या
कामाबाबत.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक : शाआशा-२०२०/प्र.क्र.५८/का.१३-अ,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक: १९ जून, २०२०.

शासन परिपत्रक

आदिवासी विकास विभागातील शासकीय व अनुदानित आश्रमशाळा कोरोना (COVID-१९) विषाणूच्या प्रादुर्भावामुळे बंद करण्यात आलेल्या होत्या. अपर आयुक्त, नाशिक व ठाणे विभागातील आश्रमशाळेतील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना दिनांक १५ जून आणि अपर आयुक्त, अमरावती व नागपूर विभागातील आश्रमशाळेतील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना दिनांक २६ जून पासून शाळेत उपस्थित राहणेस कळविण्यात आलेले आहे. तसेच एकलव्य निवासी शाळेतील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना दिनांक २२ जून पासून शाळेत उपस्थित राहणेस कळविण्यात आलेले आहे. या शाळेतील विद्यार्थ्यांनी शाळेमध्ये केव्हा हजर व्हावे, याबाबत स्वतंत्रपणे कळविण्यात येईल. तोपर्यंत शिक्षक व इतर कर्मचारी यांनी खालील कामे करण्याच्या सूचना देण्यात येत आहेत.

अ. शैक्षणिक नियोजन

शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांनी विद्यार्थी शाळेमध्ये हजर होईपर्यंत खालीलप्रमाणे नियोजन करावे.

- (१) सर्व विद्यार्थ्यांची शालेय वर्ष २०२०-२१ साठीची विषयनिहाय सर्व पाठ्यपुस्तके घरपोच वाटप करण्याचे काम ३० जून पर्यंत पूर्ण करावे.
- (२) शाळेतील इयत्ता १ ली व इतर वर्गातील मंजूर क्षमता पूर्ण करण्याकरीता आश्रमशाळेस संलग्न असणाऱ्या ग्रामपंचायतीच्या फलकावर शाळा प्रवेशपत्रक तयार करावे, प्रवेशाचे आवाहन करण्यात येऊन रिक्त जागा व नवीन प्रवेशाबाबतची प्रसिद्धी करून प्रवेशाबाबतची कार्यवाही पूर्ण करावी. एकलव्य निवासी शाळांबाबत सदरची कार्यवाही आयुक्त, आदिवासी विकास यांनी करावी.
- (३) शाळा व्यवस्थापन समितीच्या बैठकीमध्ये चर्चा करून शैक्षणिक वर्ष सुरु झाल्यानंतर शाळेतील वर्गामध्ये व वसतीगृहामध्ये सोशल डिस्टेंसिंग पाळून विद्यार्थ्यांना राहण्यासाठी कशाप्रकारे सुविधा निर्माण करता येईल याचे नियोजन करण्यात यावे. शाळा इमारतीच्या वर्गखोल्या किंवा अन्य खोल्या सोशल डिस्टेंसिंग ठेवणेसाठी विद्यार्थ्यांच्या निवासासाठी वापरता येतील का याची तपासणी करावी.
- (४) शाळेपासूनच्या ५-७ कि.मी. परिसरातील विद्यार्थ्यांनी आपापल्या घरी येऊन-जाऊन शाळेत उपस्थित राहणेबाबत पालक व विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करावे.

- (५) SARAL/ U- DISE प्रणालीवरील माहिती व विद्यार्थ्यांचे आधार क्रमांक अद्ययावत करावे.
- (६) आधार क्रमांक नसलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी आधार क्रमांक काढणेसाठी संबंधित गावांमध्ये विशेष कॅंप आयोजित करण्यात यावेत.
- (७) १० वर्षावरील विद्यार्थ्यांचे स्वतंत्र बँक खाते उघडणे. जेथे जवळपास बँक सुविधा नाही तेथे पोस्टबँकमध्ये खाते उघडण्यात यावे. तसेच बँक खाते आधार क्रमांकाशी संलग्न करण्याची कार्यवाही करावी.
- (८) आश्रमशाळेतील/ एकलव्य निवाशी शाळेतील मुलांची DBT प्रणालीवरील माहिती अद्ययावत करण्यात यावी. यामध्ये विद्यार्थ्यांचे बँक खाते, पालकांचे गाव, संपर्क क्रमांक, पालकांकडे फोन नसल्यास इतर कोणाचा संपर्क क्रमांक, घरामध्ये TV ची उपलब्धता, गावात इंटरनेट आहे का, पालकांकडे स्मार्ट फोन आहे का याविषयीची माहिती विहीत नमुना (प्रपत्र) मध्ये डिजिटल स्वरूपात तयार करणे.
- (९) आश्रमशाळेतील मुख्याध्यापकांनी/एकलव्य निवाशी शाळेच्या प्राचार्यांनी शाळेतील सर्व शिक्षकांच्या सहकार्याने विद्यार्थ्यांच्या गुणवत्ता वाढीसाठी आवश्यक ते सर्व शैक्षणिक नियोजन करावे. तसेच विद्यार्थ्यांच्या अध्ययन विषयक संकल्पना अधिक दृढ होण्यासाठी इयत्तानिहाय व विषयनिहाय शैक्षणिक साहित्याची निर्मिती करावी.
- (१०) शाळेमधून विद्यार्थ्यांना नियमित संपर्क करण्यात यावा. त्यासाठी शालेय व्यवस्थापन समिती, स्थानिक लोकप्रतिनिधी व विभागासोबत काम करणाऱ्या विविध शैक्षणिक स्वयंसेवी संस्था, उदा. साझा इ.यांची मदत घेण्यात यावी. हा संपर्क कसा, कधी करावा याचे नियोजन करण्यात यावे. विद्यार्थी शाळेमध्ये परत येईपर्यंत त्यांच्या संपर्कामध्ये राहून त्यांना शैक्षणिक व आरोग्यविषयक मदत करण्यात यावी.
- (११) इयत्ता ९ वी ते १२ वी च्या विद्यार्थ्यांना वरील वर्गांमध्ये प्रवेश दिला गेल्यामुळे कमी वेळात अभ्यासक्रम पूर्ण करणे आव्हानात्मक असल्याने, त्यांच्या नवीन शैक्षणिक वर्षाच्या अभ्यासक्रमाचे नियोजन अत्यंत काटेकोर व सखोलपणे करण्यात यावे. यासाठी त्यांच्या पालकांना सहभागी करून घेण्यात यावे.
- (१२) विद्यार्थी शाळेत येताना डी.बी.टी. च्या रकमेमधून खरेदी करावयाच्या सर्व वस्तुसह शाळेत उपस्थित राहण्यासाठी पालकांना सूचना व मार्गदर्शन करण्यात यावे.
- (१३) तसेच शैक्षणिक नियोजनाकरिता शासन/आयुक्तालय व क्षेत्रीय कार्यालयामार्फत देण्यात येणाऱ्या सूचनांचे पालन करावे.

ब. आरोग्य विषयक नियोजन

- १) आश्रमशाळा/एकलव्य निवाशी शाळा सुरु होण्यापूर्वी ज्या आश्रमशाळांचा वापर कोरोना (COVID-१९) विलगिकरण केंद्रासाठी करण्यात आलेला आहे, अशा शाळांचे जिल्हा प्रशासन व आरोग्य विभागाच्या मदतीने संपूर्ण निर्जंतुकीकरण (सॅनिटायझेशन) करावे. तसेच इतर शाळा संकुलाचेही उदा. शाळा खोल्यांचे, वसतीगृह, स्नानगृह, सभागृह तसेच सर्व फर्निचर व फिक्चरर्स यांचे

- निर्जंतुकीकरण करण्यात यावे. शाळा संकुल व परिसरातील स्वच्छतेबाबतची संपूर्ण खबरदारी घेण्यात यावी.
- २) शाळेमध्ये प्रत्येक तासानंतर, खेळानंतर, वसतिगृहातून निघताना आणि परत येताना, विद्यार्थी जास्तीत जास्त वेळा कसे हात धुवू शकतील आणि स्वच्छता बाळगू शकतील त्यासाठी विविध ठिकाणी हॅन्डवॉश स्टेशन बनविण्यात यावी व तेथे पुर्णवेळ साबण उपलब्ध होईल याचे नियोजन करण्यात यावे.
- ३) शाळा सुरु झाल्यावर भेटायला येणाऱ्या पालकांसाठी काही सूचना तयार करणे. पालकांना शाळेमध्ये प्रवेश न करता फक्त पाल्यास विशिष्ट अंतर राखून संपर्क साधण्याची व्यवस्था करण्यात यावी. त्यामध्ये पालकांना भेटण्यासाठी ठराविक जागा ठरवून देणे, भेटीच्या वेळी घ्यायची काळजी उदा. हात धुणे, अंतर राखणे, मास्क लावणे अशा गोष्टींचे जागृतीबाबत फलक व सुविधा निर्माण करण्यात यावी. तसेच शाळेमध्ये प्रवेश करणाऱ्या सर्व व्यक्तीचे नांव व पत्त्यासह नोंद ठेवण्यात यावी.
- ४) वैयक्तिक स्वच्छता राखण्यासाठी घेण्यात येणाऱ्या काळजीबद्दल माहिती सांगणारे पोस्टर शाळेमध्ये लावण्यात यावेत. तसेच आरोग्यविषयक सुरक्षेच्या दृष्टीने करण्यात येणाऱ्या बदलांची माहिती पालकांना देणे.
- ५) शाळा सुरु होण्याआधी प्रत्येक गावामध्ये विद्यार्थ्यांबरोबर संपर्क साधतांना पालकांना आणि समाजाला स्वच्छता राखण्याविषयी माहिती आणि प्रशिक्षण शिक्षकांकडून देण्यात यावे. जेणेकरून ते आपल्या मुलांना शिकवू शकतील आणि मुलांना शाळेमध्ये तशीच स्वच्छता पाळण्यास प्रवृत्त करू शकतील.
- ६) शाळेमध्ये विद्यार्थी रुजू होण्यापुर्वी सर्व शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी स्वतःची वैद्यकीय तपासणी करून घ्यावी. जर कोणाची तब्येत ठीक नसेल तर त्यांनी त्याप्रमाणे मुख्याध्यापक/ प्राचार्य यांना कळवावे.
- ७) मुले शाळेमध्ये आल्यावर त्यांना प्रतिकार शक्ती वाढविणेसाठी गरम पाणी, हळद घालून दुध देणे, ताजी फळे, भाजीपाला यासह ताजे जेवण व अल्पोपहार देण्यासाठी नियोजन करावे.
- ८) स्वयंपाकगृहामध्ये विद्यार्थ्यांसाठी जेवण तयार करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांसाठी हातमोजे, हेअरकॅप, ॲपरण इत्यादी. उपलब्ध करणेसाठी नियोजन करावे. तसेच स्वयंपाकगृहातील व कोठीगृहातील एकंदरीत स्वच्छता करण्यात यावी व ते नेहमी स्वच्छ राहण्यासाठी नियोजन करावे.
- ९) विद्यार्थी शाळेत हजर होण्यापुर्वी संपूर्ण आरोग्य तपासणी बीव्हीजी/अमेयलाईफ/प्राथमिक आरोग्य केंद्र/उपकेंद्र/ आरबीएसके पथक यापैकी एकाकडून करून घेऊन योग्य त्या प्रमाणपत्रासह शाळेत हजर राहण्याच्या सूचना देण्यात याव्यात. सदर आरोग्य तपासणीचे नियोजन प्रकल्पनिहाय करण्यात यावे.

क. मुलभूत सुविधा

- १) आश्रमशाळेतील/एकलव्य निवाशी शाळेतील विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षेच्या दृष्टीने वीजपुरवठा, पाणीपुरवठा, शौचालय, स्नानगृह, वसतीगृह, वर्गखोली इत्यादीमधील किमान आवश्यक दुरुस्तीची कामे तातडीने करावी.
- २) शाळा व्यवस्थापन समितीच्या निधीतून स्वच्छता राखण्यासाठी व विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षेसाठी हॅण्डवॉश स्टेशन, कपडे सुकविण्यासाठी शेड, पिण्याच्या स्वच्छ पाण्यासाठी जलशुद्धीकरण यंत्र, पिण्यासाठी गरम पाणी करण्यासाठी व्यवस्था सोय इ. सुविधा तयार करण्यात याव्यात. एखाद्या आश्रमशाळेकडे/एकलव्य निवाशी शाळेकडे कमी निधी असल्यास प्रकल्प अधिकारी यांनी आढावा घेऊन आवश्यकतेप्रमाणे इतर शाळांमधील निधी वर्ग करण्याबाबतची कार्यवाही करावी. एकलव्य निवाशी शाळांबाबत सदरची कार्यवाही आयुक्त, आदिवासी विकास यांनी करावी.
- ३) आश्रमशाळेतील/एकलव्य निवाशी शाळेतील आजारी विद्यार्थ्यांसाठी सिक रुममध्ये किमान प्रथमोपचाराच्या सर्व सुविधा व आवश्यक औषधे यांची पूर्तता विद्यार्थी हजर होण्यापूर्वी नियोजन करण्यात यावे.
- ४) अंघोळीसाठी गरम पाणी, पिण्याचे स्वच्छ पाणी, विविध ठिकाणी हात धुण्यासाठी लागणाऱ्या पाण्याची आणि सांडपाण्याची व्यवस्था करावी.

२. कोरोना विषाणूच्या प्रसाराच्या प्रतिबंधाच्या अनुषंगाने स्थानिक प्रशासनाने वेळोवेळी दिलेल्या मार्गदर्शक सूचना, आदेश आणि निर्बंध जसेच्या तसे लागू राहतील आणि या परिपत्रकातील उक्त तरतुदींचे पालन करण्यात यावे. तसेच उपरोक्त सूचनांव्यतिरिक्त शालेय शिक्षण विभागाच्या दि.१५ जून, २०२० च्या परिपत्रकातील सूचनांनुसार कार्यवाही करण्यात यावी.

३. उपरोक्त परिपत्रकातील सूचनांची अंमलबजावणी तात्काळ करण्यात यावी व त्याबाबत शाळानिहाय आढावा प्रत्येक आठवड्यामध्ये प्रकल्प अधिकारी यांनी घ्यावा. तसेच प्रत्येक १५ दिवसाला अपर आयुक्त यांनी सर्व प्रकल्प अधिकारी यांचा आढावा घेऊन आपला अहवाल आयुक्त यांना सादर करावा.

सदर परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा सांकेतांक २०२००६१९१४२५४९३९२४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सु. ना. शिंदे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मंत्री आदिवासी विकास विभाग यांचे खाजगी सचिव.

२. मा. राज्यमंत्री आदिवासी विकास विभाग यांचे खाजगी सचिव.
३. प्रधान सचिव (आदिवासी विकास विभाग) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
४. आयुक्त, आदिवासी विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
५. सर्व अप्पर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे, नाशिक, अमरावती व नागपूर.
६. सर्व संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.
७. सर्व आदिवासी शासकीय व अनुदानित आश्रमशाळांचे मुख्याध्यापक
८. सर्व उप सचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
९. निवड नस्ती (का-१३-अ), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.